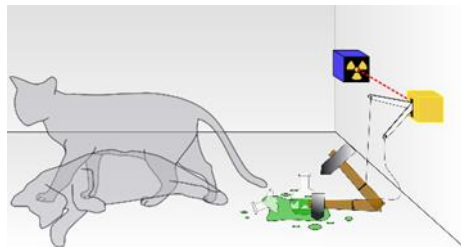

1. Mis aasta? Tartus toimus esimene Eesti karskusseltside kongress; New Yorgis esitleti esimest töötavat eskalaatorit; James Naismith tutvustas Springfieldi NMKÜ ajakirjas esimest korda korvpallireegleid; asutati FC Liverpool; esietendus Tšaikovski „Pähklipureja“; sündisid Francisco Franco, J. R. R. Tolkien ja Johannes Pääsuke, suri Alfred Tennyson.

2. 1935. aastal välja mõeldud kass on üks füüsikaajaloo kuulsamaid loomi. Kvantmehaanikud vaidlevad siiani, kas selle mõtteeksperimenti autori järgi nime saanud kass on elus või surnud.

Kes oli see nobelistist füüsik, kelle nime kass kannab?

3. Ameerika filmirežissöör (1922–2004), *sexploitation*-filmide käilakujusid, tegi mõned edukad projektid ka suurstuudiodega, aga enamasti väntas väikese eelarvega filme. Muu hulgas värbas Malcolm McLaren ta tegema filmi Sex Pistolsist, aga sellest ei saanud lõpuks asja, kui stsenaariumist šokeeritud 20th Century Fox keeldus ettevõtmist rahastamast.

4. Viimastel Euroopa meistrivõistlustel korvpallis esindasid peale vendade Gasolide oma riiki veel kolm paari vennakseid. Kes olid need vennad?

Kaks õiget 1 punkt. Kolme õige riigi eest ka 1 punkt.

5. Tihtipeale esimeseks elukutseliseks naiskirjanikuks peetav britt (1640–1689).

Tema elust on üsna vähe teada: sündis kuskil Kesk-Inglismaal, kolis noorena koos perega Lõuna-Ameerikasse, kust tuli pärast isa surma Inglismaale tagasi, abiellus ja jäi 25aastaselt leseks. Väidetavasti olnud teise Hollandi-Inglise sõja ajal inglise spioon, hiljem istunud veel võlavanglas. Kirjutama hakkas 1670, kokku kirjutas 18 näidendit, luuletusi ja romaane, neist kuulsaim, „Oroonoko ehk Kuninglik ori: tõestisündinud lugu“ (1688), on ilmunud ka eesti keeles (2009).

6. Pildil on tõlner (vasakul) ja variser (paremal) Jeruusalemma templis. Jeesuse tähendamissõna variserist ja tõlnerist: „Kaks inimest läksid üles pühakotta palvetama, üks oli variser ja teine tõlner. Seisma jäädes palvetas variser endamisi: „Oh Jumal, ma tänan sind, et mina ei ole niisugune nagu muud inimesed: röövijad, ülekohtused, abielurikkujad, /.../ see tõlner.“ (Lk 18:11) „Jeesus ütles neile: „Tõesti, ma ütlen teile, tõlnerid ja hoorad saavad enne teid Jumala riiki!“ (Mt 21:31)

Mis põlatud amet see tõlner oli?

7. Piltidel on näha üks osa tänapäeval laialt tuntud asjanduse eelkäijast. Selle mõtles 1818. aastal vanglates ja sootuks teisel eesmärgil kasutamiseks välja kuulus inglise insener William Cubitt.

Mis asi?

2 punkti saab nii
algupärase kui ka
tänapäevase riistapuu
nimetuse eest.

8. Piltidel on ühe seene mõned arengujärgud.

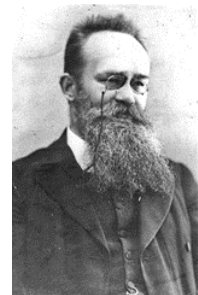

Selle seene põhjustatud haigusega on seostatud kesk- ja varauusaegseid nõiaprotsesse, libahundi nägemist ja ka Juhan Liivi vaimuhaigust. Mis seen?

9. Ukraina rahvusliku ärkamise ja liikumise suurkuju (1866–1934).

Ta oli Ukraina mõjukamaid ajaloolasi, muu hulgas käsitles Vana-Vene riiki ukrainlaste, mitte venelaste omana.

1905. aastal propageeris ideed autonoomsest Ukrainast demokraatliku Venemaa koosseisus. 1917. aastal valiti ta juhtima Ukraina Keskraadat, mis kuulutas peagi välja iseseisva Ukraina Rahvavabariigi – nõnda võib teda pidada esimeseks tänapäevase Ukraina riigipeaks. Kes?

10. Kuulete kaht pala kahelt peagu samanimeliselt inglise heliloojalt (perekonnanimes erineb üks täht). Üks elas aastail 1490–1545, teine (pildil), kelle eluaastad olid 1944–2013, kinnitas, et oli esimese otsene järeltulija ja pidas Arvo Pärti oma sugulashingeks. Kes need heliloojad on?

11. Pildil ei ole kanal ega jõgi, vaid ühe Euroopa riigi tänav. See on ainus Euroopa Liidu riik, kus pole ühtki aasta ringi voolavat jõge.

Mis riik?

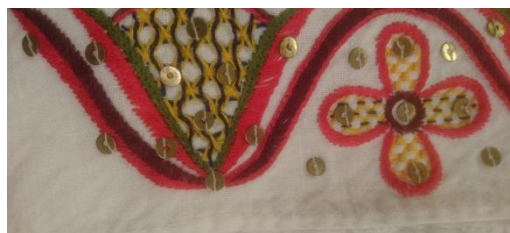

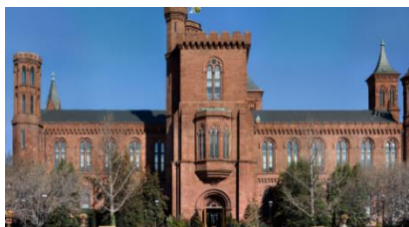
12. Kaks 20. sajandi mõjukaimat filosoofi (Marxi järel muidugi), vastandlikeks peetavate filosoofiakäsitluste esindajad (mõlemad sündinud 1889). Vasakpoolne oli mõnda aega Hitleri

koolivend, hiljem õppis Berliinis ja Manchesteris inseneriks ja Cambridge'is filosoofiat ning avaldas oma elu ajal ainult ühe kiitsaka kõite. Teine õppis Freiburgis algul teoloogiat, hiljem filosoofiat. Tihti peetakse teda eksistentsialismi rajajaks, ehkki ta ise seda mõtet sugugi ei sallinud. Väljaspool filosoofiat põhjustavad tänini kirklikke kismasid tema suhted natsiparteiga (ja ka Hannah Arendtiga).

13. Eesti rahvariiete lilltikandi tikkimisel kasutatakse, ühtlasi levinuim piste Eesti naiste rahvariiete käistel. Selle tikandinimetuse tuletamisel-meenutamisel võib abi olla järgmisest loetelust: Apollo, Berezini, Glotovi-Vinkovi, Kumari, Kerese, Kompassi jm.

14. Pildil on ühe riiklikult rahastatava asutise esimene hoone, mis on tänini ka peakorter. Asutati 1846 ühe Briti teadlase pärandiraha eest, et „rohkendada ja levitada teadmisi inimeste seas“. „Rahvuslikuks pööninguks“ nimetatud asutise ja ohtrate allasutuste külastamine on tasuta. Aastas on külastajaid ligikaudu 30 miljonit. Mis asutis?

15. Küsime 20. sajandi alguse moekuningat – Le Magnifique, King of Fashion –, kelle panust 20. sajandi moodi on võrreldud Picasso mõjuga sajandi kunstile.

Tema mood vabastas naised korsetist, ta tõi lääne moodi haaremipüksid ja ta oli esimene moekunstnik, kes lõi oma moemaja avalikult müüdava parfüümi ning reklaamis tooteid fotode abil (joonistatud visandite asemel). Talle said saatuslikuks Esimene maailmasõda ja Coco Chanel, kelle lihtne disain sobis sõjajärgsele moeturule paremini.

Nüüd tundub tema kaubamärk olevat uuestisünni lävel: üks Korea rikkur ostis kaubamärgi ära ja kuulduste järgi osalevat see 2018. aasta Pariisi moenädalal.

16. Viinamarjasort ja Itaalia poliitik

17. See piirkond on esmajoones tänu maavaradele oma kandi rikkamaid (SKP *per capita* suurem kui Uus-Meremaal), muu hulgas toodetakse siin ligi veerand maailma niklitoodangust. Põlisrahvuste üldnimetus on kanaka. Elanikke umbes 270 000. Pindala 18 576 km². Mis piirkond?

18. Pildil on FBI joonistus tundmatust kurjategijast, keda avalikkuses teatakse Dan (või D. B.) Cooperina.

Ta sai 1971. aastal Seattle'i lennujaamas FBI-lt 200 000 dollarit lunaraha ja veel ühe asja ning põgenes kogu kraamiga. Mille poolest oli ta põgenemine eriline peale selle, et teda pole kunagi tabatud ega isegi tuvastatud? Piisab ühest sõnast.

19. See sünnimaal võrdlemisi tundmatu naine (1888 Helme vald – 1964 London) oli märksa mõjukam oma teisel kodumaal, kus ta oli koos poliitikust abikaasaga sealse kompartei asutamise ja titeea juures. 1939. aastal avaldas raamatu tšartistlikust liikumisest „When England Arose“. 1966. aastal ilmus postuumne luulekogu „Lucifer and Other Poems“. Eestis teatakse paremini tema vanemat õde.

20. Kes on see „Roskilde ja Glastonbury hullutaja“?

21. Kolmekümneaastases sõjas äratasid vastastes õudust ühe kuninga metsikud ratsamehed – hakapeliidid. Mis rahvusest nad olid?

22. Küsimine Poola kuningat ja Leedu suurvürsti (1629–1696), üht Rzeczpospolita silmapaistvamat monarhi, Viini lahingu kangelast.

Erandlikult küsimine ka eesnime.

Parempoolsetel piltidel sama perekonnanimega Ameerika näitleja.

23. 1795–1893 eksisteerinud kuningriik, põhiseaduslik monarhia. Esimese valitseja ajal oli relvajõududes kümneid tuhandeid mehi, ent epideemiatega tõttu jäi neist kolmanda kuninga ajaks, kui kuningriigist sai ühe teise riigi protektoraat, alles ainult paarsada. Prantsusmaa ja Inglismaa tunnustasid selle riigi iseseisvust 1843, Ühendriigid 1849. Mis riik?

24. 2017. aastal kaitses snookri MM-tiitlit Mark Selby. Peale tema on viimase 40 aasta jooksul ehk Sheffieldi ajastul MM-tiitlit kaitsnud vaid kolm meest. Kes? Kaks õiget 1 punkt.

25. Selle linna – tõlgituna Kevadmägi – rajasid Bauhausi lõpetanud arhitektid 1920. aastatel. Suurejoonelise peatänav dominandiks on ringikujuline väljak, tsentrumiks hiigelpursk-kaev. Ebakorrapäraseks tänavad viivad mere äärde, kus asub imekaunis rand. Linnas üle 400 000 inimese, metropolipiirkonnas eri hinnanguil 2–3 miljonit. Mis linn?

26. Sinine ja punane on maailmas levinuimad lipuvärvid. Euroopa Liidus on vaid kaks riiki, mille lipul ei leidu kumbagi värvi.

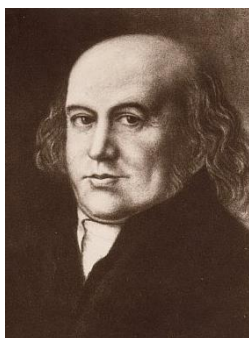
Mis riigid? Piltidel on põhjapoolsema riigi pealinn ja lõunapoolsema suusakeskus.

27. Metsaneetsi põhjapõdrakasvataja, kirjanik ja keskkonnakaitsja (1948–2013), kirjutas metsaneetsi, handi ja vene keeles. Eesti keeles ilmunud „Räägi minuga“ ja „Järvetuul. Proosa ja kõik, mis sarnaneb proosaga“.

28. Väidetavasti on tegu Ameerika vanima kokteiliga, koosneb konjakist või rukkiviskist, absindist, bitterist ja suhkrust. Tallinna vanalinnas on samanimeline kokteilibaar, kus olevat linna rikkalikem alkoholivalik. Mis kokteil?

29. Baltisaksa esto-, peamiselt siiski letofiil (1769–1850), tuntuim Baltimaade valgustaja. Avaldas 1796 raamatu „Lätlased, eriti Liivimaal, filosoofilise sajandi lõpul, entograafilis-antropoloogiline uurimus“, mis keelati Liivimaal ära ja sai Euroopas üsnagi tuntuks. Üks 1802. aastal avaldet proosapoeem oli „Kalevipoja“ eeskujusid.

30. Kuulete löiku ühest muusikapalast. Selles astuvad üles Bono, Sting, Slash, Snoop Dogg, Chris Martin ja Elton John. Kes on aga selle loo tegelik staar?

31. Soomes puhkes 2017. aasta kevadel skandaal seoses riigi 100. sünniaasta mälestusmündiga. Juba emiteerimispäeva õhtul teatas rahandusministeerium, et mündid võetakse käibest ära. Mis oli skandaali põhjus?

32. Selle linna algupärane nimi on arvatud pärinevat turgikeelsetest sõnadest *sarı su* ('kollane v ilus vesi'), miska tähistati väikest jõge, mille äärde rajati 16. sajandil kindlus, ehkki pealtnäha ja rahvaetümoloogia järgi on ajalooline nimi seotud hoopis valitsejatiitliga. Tänapäevane nimi pärineb sellesama pisikese jõe peajõe nimest. 1811. aastal 3800, 1914. aastal 100 000 elanikku, nüüd üle miljoni. Pildil linna peamine turismiobjekt. Mis linn?

33. 1977. aastal avastasid kaks eraldi teadlaste rühma molekulaargeneetilise meetodi, mille eesmärk oli sama. Ameeriklase Walter Gilberti meetod hõlmas muu hulgas radioaktiivsete orgaaniliste molekulide kasutamist ja oli seetõttu keeruline (ehkki temagi sai sellealaste tööde eest Nobeli preemia).

Teise, pildil oleva teadlase, kahekordse nobelisti meetod oli palju mugavam ja lihtsam ning see ongi tänapäeval kasutusel. Kuidas nimetatakse seda meetodit või mis on selle eesmärk? Teadlase nime eest 1 punkt.

34. Mis rajatise projekteeris pildil olev „Eesti mees“ oma lõputööna 1917. aastal Riia polütehnilises instituudis? Mõned on näinud lõputöö teemavalikus ettekuulutust.

35. Keeleteadlaste arvates eksisteeris 15 000 – 12 000 aastat eKr Euraasia ja Aafrika keelkondi ühendav makrokeelkond, mille hulka arvatakse indoeuroopa, Uurali, Altai, kartveli, draviidi ning mõnikord ka Afroaasia, Paleoaasia ja eskimo-aleuudi keeled. Kuidas seda hüpoteetilist, mingil kujul ka rekonstrueerit protokeelte rühma nimetatakse?

36. Euroopa riikides on pealinn enamasti ka riigi suurim linn. Kui välja arvata mikroriigid ja riigid, mis asuvad lisaks Euroopale veel mõnes teises maailmajaos, on Euroopas vaid üks riik, mille pealinn pole selle suurim linn.

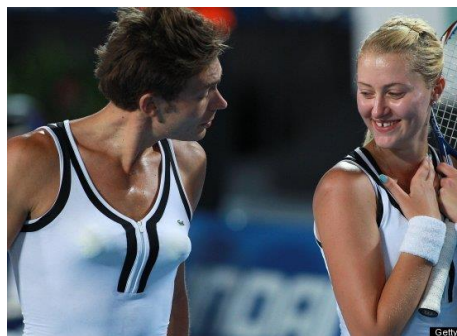
Mis on selle riigi (1) suurim linn ja (2) *de facto* pealinn. Küsime kaht linna õiges järjekorras.

37. Väike Eesti pereettevõtte Alfred & Partners valmistab kaubamärgi Estelon all üht iseenesest argist ja laialt kasutatavat toodet. 2014. aastal valmis mudel Extreme, mille soovituslik jaehind Euroopas on 170 000 eurot, Ameerika Ühendriikides 239 000 – 260 000 dollarit; Rolls-Royce'i klubi 60 aasta juubeli puhul välja antud erimudel Extreme Legacy Edition maksab 220 000 naela. Mis tootest jutt käib?

38. Sajad miljonid inimesed peavad olema tänulikud Jeemeni karjuse Kaldi ja tema kitsede juhuslikule avastusele u 750. aastal. Mille nad avastasid?

39. Kes need on?

40. Kuidas nimetatakse 1960. aastate algul loodud analoogklahvpilli, mis oli eriti populaarne 1960.–1970. aastate psühheedeelses muusikas? Aktiivselt kasutasid näiteks Led Zeppelin,

Beatles, King Crimson, David Bowie, Yes, Genesis. Siin kõlab Rootsi bändi Morte Macabre pala „Apoteosi del Mistero“.

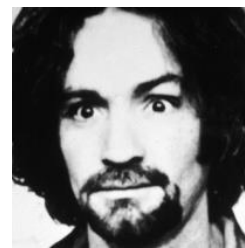
41. Joomise ja laaberdamise pärast saatis Hruštšov kuulsa mehe 1957. aastal Ukrainasse asumisele. Brežnevi antud sotsialistliku töö kangelase orden tekitas tal närvivapustuse, mis viis ta hullumajja, kus ta ka suri. Kes oli see 1935. aastal ajakirja Time esikaanel poseerinud mees?

42. Ameerika kunstnik Gilbert Baker (1951–2017) kujundas 1978. aastal ühe tänapäeval kõigile tuntud sümboli. Sellel sümbolil on ammuseid eelkäijaid (reformatsioonis, budismis, inkade kultuuri taaselustamises jm) ning Venemaa juudi autonoomne oblast kasutab praegugi enam-vähem samasugust sümbolit. Mis sümboli Baker kujundas?

43. Selle eesti sõna päritolu pole päris kindel, üheks allikaks on peetud vene sõna *murzá* 'tatarliik v suurfeodaal'. Sõna võeti tõenäoliselt kasutusele talupoegade kohta, kes osalesid sõjategevuses ja käitusid sageli vägivaldselt nagu tatarlased. Teisalt on arvatud, et võib olla baltisaksa laen – sõna, mis tähistas talupoegadest ratsaüksust, kes hankis moona jm peamiselt vägivalda teel. Mis eesti sõna?

44. Stamford Brook, Wandle, Counter's Creek, Falcon, Westbourne, Tyburn, Effra, Fleet, Walbrook, Neckinger, Earl's Sluice, Peck, Ravensbourne – sellest loetelust on puudu kõige kuulsam nimi (aga loetelu on veel mõnevõrra pikem). Mis loetelu? Puuduva nime eest 1 punkti. Ootame võimalikult täpset vastust.

45. Kes on kunstnik (1886–1968)? Teda on nimetatud üheks oma maa või kultuuri kõige kuulsamaks 20. sajandi kunstnikuks Läänes.

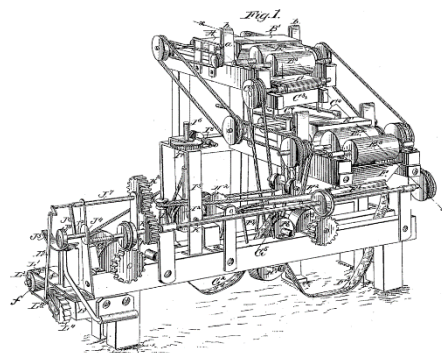

46. Seda 4477 m kõrget mäge (Šveitsi Alpides kõrguselt viies) peavad šveitslased oma rahvussümboliks. Tuntud ka Toblerone mäena. Kuidas on mäe päris nimi?

47. Venemaal keelas selle ära tsaar Mihhail 1634. aastal. Süüdlasi karistati kepinuhtlusega jalataldadele. Teistkordse keelust üleastumise korral löigati ära nina, kolmas kord tõi kaasa surmanuhtluse. Surmanuhtluse kehtestas sama asja eest ka sultan Murat IV, mitu tollast paavsti ähvardas selle eest inimese kirikust välja heita ja see oli ametlikult põlu all veel õige mitmes riigis.

Sellele ei õnnestunud siiski piiri panna ning 1881. aastal meisterdas üks leiutaja pildil nähtava agregaadi, mis on selle tegevusega seotud.

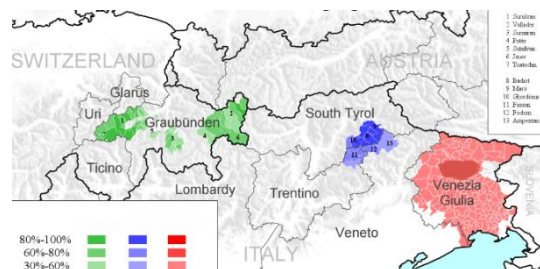
Mis tegevusest jutt käib?

48. Mille-kelle vapp?

49. Kolmas Šveitsiga seotud küsimus. Eestis – ka mälumängudes – nimetatakse Šveitsi neljandat ametlikku keelt tihtipeale retoromaani keeleks, ehkki tegelikult on retoromaani keeled üks romaani keelte allrühmi, milles on kolm keelt. Mis keeled?

50. Kes laulab? Avangardistlik kunstnik, muusik ja filmirežissöör, kadunud Lou Reedi naine.